

Sultan Ahmed Çeşmesi

Büyük dostum Reşit Saffet Atabinen telefonla haber verdiği zaman kulaklarıma inanamadım. Zaten kendisi de gidip gördüğü halde gözlerine inanmamış; Ayasofya ile Babüssadenin önünde bulunan meşhur Ahmed III çeşmesini tahrip etmişler!

Hani resimlerini İstanbul'a ait eserlerde ve bütün tarih kitaplarında zevk ve gururla seyrettiğimiz o muhteşem eserden, eğer can havliyle koşup etrafında halka olmazsak, çok değil, bir aya kadar en küçük bir hâtıra bile kalmıyacak. Yerinde ancak idrâksizliğimizin, hürmetsizliğimizin, tenbelliğimizin ve kör kaderciliğimizin dazlak kafa tası sırtacak.

Gidip gördüm. Çeşmeyi saran dış parmaklıklar, sökülüp götürülmüş, iç kapının kilidi kırılmış, içerideki mermerler küskü ile koparılmış ve daha fecii, sura bakan pencerelerinden birinin o nefis tunç parmaklığı olduğu gibi yerinden çıkarılarak çalınmış. Yarın sıra öbür parmaklıklara, çinilere, arabesklere, yazılara gelecek ve vaktiyle:

Aç Besmeleyle iç suyu Hân Ahmede eyle dua tarihinin parıldadığı irtifan altında iki tahta parçası ile bir avuç horasandan başka bir iz göremeyeceğiz.

Yahut parça parça çalınıp sırı kadem basan o canım çeşmeyi bir başka memleketin müzesinde yeniden kurulmuş göreceğiz.

Biz bu hallere mi düşecektik? Bu derece mi benliğimizi inkâr edecektik.

Bu şaheser, idrâksizliğimizin kurbanı olarak elden gidiyor diye de kaç defa haber vermiştik hani. Kılı kıpırdayan olmadı. Evvelâ dış demir parmaklığını parçalayıp götürdüler. Yerine yenisini takıp ne o süfli hırsız makulesine, ne de oradan geçen yabancı turistlere bu esere olan bağlılığımızı gösterebildik. Baktılar ki, horlayarak uyumakta berdevamız; hiç rahat dururlar mı? Elbette gerisini de koparıp götürürler.

Bankadan para çaldı diye gangsterin peşinde hepimiz seferber olmayı aslâ ihmâl etmedik. Tarihimizi, tarihimizin de en çok öğrenmemiz gereken sanat şaheserlerini kaldırıp götürünlere karşı daha ne zamana kadar müsamaha göstereceğiz?

İtraf etmek lâzım, türlü sebeplerden dünya kültür tarihinde cihanşümul âbideler yükseltememişiz, mimarî müstesna.. Büyük şairlerimiz

İstanbul — III. Ahmed Çeşmesi
La Fontaine d'Ahmed III

yalnız bize hitap eder, fırça sanatkarlarımıza garbın sanat müzelerinde salonlar tahsis etmezler. Büyük bestekârlarımızın sesi, hudutlarımızın ötesine ulaşamaz. Filozoflarımız, romancılarımız, denemecilerimiz ilh. garbin büyükleriyle bir akran değildir. Fakat iş mimariye gelince, göğsümüzü iftiharla kabartıp:

— Biz de varız diyebiliriz. Camilerimiz, türbelerimiz, kervansaraylarımız, darüşşifalarımız ve çeşmelerimizle müsabakaya çıkar, beğenilir ve alkışlanırız. Mimarimiz, bize dünya kültüründe asalet beratı kazandıran tek yaratma sahası olmuştur.

Fakat biz, bu hakikatin gözü kamaştıran çiğ ışığına rağmen, dünyaca şaheser oldukları kabul edilmiş eserlerimizi kayıtsızlığa ve nankörlüğe kurban vermekte aslâ beis görmüyoruz. Utanmanın da acaba bir eşref saati var mıdır? Memleketin siyasetle gözü dönmemiş evlâtları bu eşref saati nicedir sabırsızlıkla bekliyor.

Bu saat artık gelsin. Gelsin ki, günün birinde dilenci gibi ortada kalmayalım. Delilini göstermeden:

— Ah biz eskiden şöyle idik, böyle idik diye ağlayıp döğünmeyelim.

O eşref saat artık çabuk gelsin ki, yarınki yaratma kudretimiz, dünkü harikalarımızdan ilham almağa fırsat bularak, yeniden kendini gösterebilsin.

Bu yazıyı, böyle bir yazı yazmak zorunda kalmanın hicabı içinde bitiriyorum.

Prof. Sabri Esat SİYAVUŞGİL